

Vad passar jag som

Område: **Insikt (Utsikt)**

Syfte: Övningen ska ge individen idéer och tankar om sina egna yrkespreferenser utifrån sin självuppfattning och insikt om yrken som de inte tidigare visste fanns. Övningen kan också användas som underlag för att undersöka yrken och hamnar då under område, Utsikt.

Arbetsgång: Inled med att förklara teorin och metoden. Dela ut materialet. Längst ner i dokumentet hittas två sidor som utgör fram och baksida. De kan skrivas ut och användas i A4 men vi brukar trycka det i ett vikt A5 format. Övningen kan inledningsvis utföras enskilt eller två och två. Resultatet kan sedan diskuteras tillsammans två och två, i mindre grupper eller hela gruppen om hur de har resonerat sig fram till sitt resultat. På ena sidan hittas huvudpersonligheterna och yrkesfamiljerna och på den andra olika yrken. Första bokstaven ger huvudpersonlighet, börja med att fylla i den i första rutan på din personliga kod. De två följande bokstäverna ger yrkesfamiljen och de tre sista ger ett enskilt yrke. Deltagarna kan uppleva att flera personligheter eller yrkesfamiljer passar in, testa olika möjligheter.

Metoden kan vara ett underlag för andra övningar. Stämmer ens åsikter om yrken. T. ex. kan övningen följas upp studiebesök, intervjuer. Se övningen Jobbspionage som kan komplettera denna övning.

Den amerikanske psykologen John Holland har utvecklat en teori om hur vår personlighet och våra intressen styr våra val. Holland delar in människans personlighet i sex intressetyper med tanke på karriärval. Dessa kan sedan kombineras till par eller kluster, dvs. en mångsidigare helhet som belyser kombinationen av individens starkaste intressetyper. Mixen kallas personens Hollandkod och består av en kombination av tre bokstäverna, de tre personlighetstyperna som är mest typiska för personen. Teorin utgår ifrån att personer som väljer att arbeta i en yrkes-/arbetsmiljö som överensstämmer med deras egen Hollandkod lyckas bättre och är mer nöjda. Den som väljer ett arbete och en arbetsplats som matchar den egna personligheten har alltså störst chans att bli nöjd och lyckas i sitt jobb. (Övningen är hämtat från Ingmar Anderssons material)

De sex grundläggande intressetyperna är enligt Holland:

R = Realistic (Göraren) R är en praktisk person som föredrar konkreta arbetsuppgifter och roller. Ditt yrkesmässiga intresse är riktat mot praktiskt tekniska och fysiska arbetsuppgifter och naturyrken. För dig är konkreta saker och ekonomisk trygghet viktiga. Du njuter av en miljö där du kan arbeta med t.ex. verktyg och maskiner, elektriska eller mekaniska ritningar samt även natur och djur. Bra yrkesval för en praktisk personlighetstyp kunde vara t.ex. elektriker, ingenjör, bonde, tekniker, pilot, polis, snickare, skogvaktare, låssmed, byggarbetare, lastbilsförare, trädgårdsmästare och djurskötare.

A = Artistic (Skaparen) A riktar sig mot yrken som kräver konstnärlig tolkning och skapande. Du är en skapande, fantasifull, originell, självständig och emotionell estet som ofta inte tycker om regler och rutiner. En konstnärlig typ som löser sina arbetsproblem med intuition, uttryck och kreativt tänkande. Du präglas även av öppenhet, bottnar i dina egna känslor och är oberoende. Ifrågasätter, uttrycker, visionerar. Du har begåvats med ett överflöd av kreativitet och fantasi och är bra på att lösa problem genom att tänka "out-of-the-box". Bra yrkesval för konstnärliga typer kunde vara t.ex. grafisk formgivare, redaktör, regissör eller producent, inredningsarkitekt, komiker, konstlärare, musiker, kläddesigner, dansare, kompositör, författare och skådespelare.

C = Conventional (Organisatören) C är omsorgsfull, samvetsgrann, effektiv och noggrann. Du är inriktad på kontorsarbete med hantering av tydliga uppgifter, värdesätter stabilitet, förutsägbarhet och klara anvisningar. Du uppskattar både detaljinriktning och överskådlighet. Du tenderar att närma sig saker noggrant och strukturerat. Bra yrkesval för systematiska personlighetstyper kunde vara t.ex. finansiell planerare, byggnadsinspektör, teknisk skribent, tingsnotarie, brevbärare, sekreterare, controller, kontorist och bokförare.

I = Investigative (Tänkaren) I är intresserad av fenomenens orsaker, problemlösning och informationshämtning. Du är intresserad av teoretisk och tillämpad vetenskap. Du är intelligent och logisk; tänker analytiskt, kritiskt, nyfiket och oberoende. Du gillar att basera sina beslut på information och uppskattar logik. Lämpliga karriärer för undersökande typer kunde vara t.ex. programutvecklare, forskare, läkare, vetenskapsjournalist, bibliotekarie, meteorolog, arkitekt, kemist, biolog, matematiker.

S = Social (Hjälparen) S är intresserad av yrken inom uppfostran, lärande och hälsovård. Du är empatisk, harsamarbetsförmåga, är människocentrerad, sällskaplig, tålmodig och har social förmåga. Du vill gärna hjälpa, ge råd och förstå andra. Du tenderar att arbeta i yrken där det behövs empati, generositet och tålamod. De jobbar gärna i team och uppskattar samarbete. Bra yrkesval för sociala typer kunde vara t.ex. socialarbetare, sjukgymnast, psykolog, sjuksköterska, medlare, rådgivare, tandhygienist, tränare och lärare.

E = Enterprising (Övertygaren) E är intresserad av yrken där denne kan leda andra för att uppnå organisationens eller andra målsättningar. Du är ambitiös, självgående, extrovert, självsäker och energisk. Dina starka sidor är inom delområdena ledning, personliga relationer och påverkan. Du värdesätter position och kan fatta snabba beslut. Du fungerar gärna som gruppleddare och håller helheten i åtanke medan du däremot gärna delegerar detaljerna till andra. Lämpliga yrkesval för personer med företagsamma personligheter kunde vara t.ex. advokat, fastighetsmäklare, domare, rektor, fritidsledare, politiker samt olika former av förmansjobb.

YRKESFAMILJER

RA	Skapande bearbetning av olika material, samt andra uppgifter som kräver såväl häandighet som konstnärlighet.
RC	Praktiskt tillverknings- och underhållsarbete samt understödjande uppgifter.
RE	Tekniskt eller hantverksmässigt arbete, ofta i eget företag.
RI	Tekniska arbetsuppgifter i anläggningar och med utrustning, reparation och underhåll.
RS	Praktiskt arbete i kontakt med andra.

IA	Kreativt planeringsarbete, utvecklings- och forskningsarbete på vetenskaplig grund.
IC	Redativt självständiga uppgifter baserade på vetenskaplig och teknisk grund.
IE	Självständigt och kvalificerat planeringsjobb liksom konsultation till företag eller offentlig sektor.
IR	Naturvetenskapligt och tekniskt arbete med krav på gedigen teoretisk och praktisk utbildning.
IS	Jobb inom teoretiskt avancerade yrken där dialog och kontakt med människor är viktig.

AC	Biträdande och hjälpende sysslor inom det konstnärliga och språkliga området.
AE	Uppgifter inom konst- och konsthantverk med anknytning till marknadsföring, försäljning och aktuella trender.
AI	Konstnärlig och skapande verksamhet där vetenskapliga idéer eller självständiga tankar används.
AR	Planering, utveckling och utförande av konstnärlig verksamhet.
AS	Arbetsuppgifter inom konstnärlig verksamhet som framförs inför publik eller i dialog med beställare.

SA	Rådgivning, undervisning och hjälpeverksamhet ofta med humanistisk eller kulturell inriktning.
SC	Administrativa uppgifter, planering, övervakning och ekonomiskötsel där kontakt med andra krävs.
SE	Uppgifter inom främst privat företagsamhet men även offentlig, där samverkan med andra människor är viktigt.
SI	Uppgifter inom rådgivning, vägledning och undervisning.
SR	Arbete med praktiskt innehåll inom hälsovård och socialvård, undervisning samt personlig service.

EA	Affärsverksamhet som omfattar litterära produkter eller konstföremål och där stilarter och trender spelar en viktig roll.
EC	Ledningsarbete inom ekonomi och administration, där ekonomiska resultat och lönsamhet är viktigt.
EI	Konsultuppgifter eller specialistuppgifter inom offentlig och privat sektor.
ER	Ledningsuppgifter eller självständigt arbete i mindre företag, styvd och bevakningsarbeten.
ES	Ledningsuppgifter med omfattande kommunikation med människor.

CA	Uppgifter med krav på struktur och ordning samtidigt som kreativa och konstnärliga lösningar krävs.
CE	Handläggande och assisterande uppgifter av självständig art.
CI	Handläggande tjänster med underhåll och kontroll i både offentlig och privat sektor.
CR	Praktiskt systematiskt arbete som kräver noggrannhet.
CS	Administrativa assisterande uppgifter i kontakt med andra.

Några tankar om teorin

Ingen enskild yrkesvalsteori kan täcka hela bredden av vårt framtidssval. Varje teori tar sikte på ett specifikt problem. Detta är en teori om **matching**.

Som med alla teorier kan man ha invändningar

- Den ger inte utrymme för drömmar om vad man vill bli, utan fokuserar endast på nuläget.
- Den ger en väldigt stereotyp, nästan fördomsfull, bild av olika yrken (på ekonomivdelningen är man tråkig, i lärarutrummet är man trevlig, på bilverkstan är alla associaala och hos konstnären är allt kaos).
- Inom varje yrke varierar arbetsuppgifterna väldigt mycket. *En ekonom jobbar med "bara siffror", en annan har ett mer utåtriktat jobb. En ingenjör jobbar med teknik, en annan med personalför* etc.
- Yrken förändras och utvecklas hela tiden. Själv ändras man naturligtvis också med åren.
- Många gånger påverkar jag själv med min personlighet hur mitt jobb utvecklas. Samtidigt utvecklar jobbet nya sidor hos mig.

Yrken i listan finns beskrivna på www.arbetsformedlingen.se
www.saco.se

Testet gjort av **Ingmär Andersson** med data från bl.a. Vägvisaren, SACO och AF.

Ett kort databaserat test från samma teori
www.saco.se/vadpassarjagsom

VAD PASSAR DU SOM?

Teorin utvecklades av psykologen John Holland. Vår personlighet kan kategoriseras i en av sex huvudpersonligheter med de övriga efterträt i en fallande skala. Även yrken och arbetsplatser delas in i samma grupper.

Ibland säger vi "jag *trivs* som *fisken i vattnet*". Detta är käman i teorin - likheten mellan den egna personligheten och arbetsplatsen avgör om vi *trivs*. Människor söker sig till yrken och arbetsplatser där de får utveckla sin personlighet. På R-arbeten finns till största delen personlighetsgruppen R, på S-arbetsplatser finns S-personer osv.

Den som väljer ett arbete och en arbetsplats som matchar den egna personligheten har alltså störst chans att bli nöjd och lyckas i sitt jobb.

Börja här med din kod

PERSONLIG KOD

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Första bokstaven är din huvudpersonlighet. De två första bokstaverna ger yrkesfamiljen. De tre första ger ett enskilt yrke.

Undersök **inte** bara den **exakta** koden utan även **liknande** bokstavskombinationer.

R Göraren

Du är praktisk och går ofta rakt på sak. Du gör hellre saker än funderar på dem eller pratar om dem. Du tycker om att arbeta med händerna och förstår dig på teknik. Du vill vara rörlig eller använda dina kroppskrafter. Du är jordnära.

I Tänkaren

Du är analyserande, kritisk, intellektuell, metodisk, logisk och rationell. Du är nyfiken och vill förstå orsaker och hitta lösningar på problem. Du uppskattar vetande och studier, är självständig och vill ofta arbeta i din egen takt.

A Skaparen

Du är konstnärlig och kreativ. Du tycker om att uttrycka dig och använda din fantasi. Du är originell, självständig, emotionell och impulsiv. Du vill inte ha rutinarbeten eller strikta regler, utan jobbar som bäst när inspirationen kommer.

S Hjälparen

Du är intresserad av människor. Du är förstående och vill samarbeta med andra. Relationer är viktiga och du njuter av sociala kontakter. Du förstår andras behov och problem. Du är bra lyssnare och vill lösa problem mellan människor. Du gillar att hjälpa, värda, råda och undervisa.

E Övertygaren

Du är ambitiös, tävlingsinriktad, utåtriktad, pratsam och självsäker. Du kan snabbt fatta beslut. Du njuter av utmaningar och är beredd att ta risker. Du är mer intresserad av att leda och övertala än hjälpa och lyssna på andra.

C Organisatören

Du är systematisk, ordentlig, strukturerad, noggrann och effektiv. I arbetet håller du dig gärna till kända metoder. Du vill ha ordning och reda, och gärna arbeten som man kan förutsäga.

Konsten att välja rätt

anderssoningmar.wordpress.com

